BISKUPICKÁ 21
ZÁKLADNÁ ŠKOLA

Učebné osnovy predmetu Výtvarná výchova (1., 2., 3. ročník)

Časový rozsah	**1.ročník - 1 hodina týždenne, spolu 33 vyučovacích hodín** **2.ročník - 1 hodina týždenne, spolu 33 vyučovacích hodín** **3.ročník - 1 hodina týždenne, spolu 33 vyučovacích hodín**
Ročník	**prvý, druhý, tretí – 1. cyklus**
Vzdelávacia oblasť	**Umenie a kultúra**
Stupeň vzdelávania	**1. stupeň ZŠ – ISCED 1**
Forma štúdia	**denná**
Vyučovací jazyk	**slovenský**

Charakteristika vyučovacieho predmetu Výtvarná výchova

Výtvarná výchova sprostredkúva žiakovi možnosť rozvíjať svoje cítenie, myslenie a tvorivé zručnosti, a tiež uvádza žiaka do oblasti vizuálnej kultúry, ktorá je v súčasnosti podstatným zdrojom informácií a prostriedkom komunikácie. Kultivuje osobnosť žiaka a jeho spôsobilosti predovšetkým prostredníctvom vnímania, reflektovania a sebavyjadrovania. Výtvarná výchova vďaka svojej činnostnej povahe umožňuje žiakovi získať zážitok z procesu tvorby a použitia nástrojov, techník a technológií. Tvorivá činnosť zahŕňa procesy bádania a experimentovania, pričom rovnako rozvíja zmyslovú, emocionálnu a racionálnu stránku osobnosti žiaka. Výtvarná výchova formou sebavyjadrovania žiaka vytvára priestor na rozvoj myslenia, metakognitívnych zručností a budovania postojov. Je príležitosťou pre objavovanie a oceňovanie jedinečnosti a rozmanitosti. Vyučovací predmet výtvarná výchova kladie dôraz na rozvoj vizuálnej gramotnosti ako jednej z kľúčových prierezových gramotností. Dosiahnutie funkčnej vizuálnej gramotnosti definujú ciele vzdelávania predmetu pre jednotlivé cykly. Jej funkčnosť je súborom viacerých spôsobilostí, ktoré žiak nadobudne vo vizuálnej komunikácii, vnímaní a schopnosti tvoriť. Ide o citlivosť vnímania, ktorú využívame v každodennom živote, vnímanie prostredia a vzťahov vo svojom bezprostrednom okolí. Ďalšou spôsobilosťou je využívať vizuálny jazyk na rôzne spôsoby vyjadrovania, spôsobilosť porozumieť vizuálnemu jazyku, a tiež schopnosť prijímať podnety a tvoriť rôzne vizuálne vnímateľné artefakty. Charakter vyučovacieho predmetu vytvára priestor na rozvoj ďalších prierezových gramotností, a to predovšetkým čitateľskej gramotnosti änapr. vzťah obrazu a slova, mediálny obsah – podnety z neho, jeho tvorba, ale aj kritické čítanie), digitálnej a AI gramotnosti (napr. digitálne médiá a technológie, nástroje AI, ale aj témy ako autorské práva, licencie, etika používania AI) a v neposlednom rade sociálnej a emocionálnej gramotnosti (napr. sebapoznávanie, vyjadrenie emócií a pocity, práca v kolektíve, reflexia tvorby). Výtvarná výchova sa zameriava na rozvoj osobnosti žiaka a jeho schopnosť myslieť a komunikovať prostredníctvom výtvarného jazyka v rámci vizuálnej kultúry, a to pri rešpektovaní individuality žiaka, jeho vývinových charakteristík, osobnosti a nadania. Osvojovanie si výtvarného jazyka umožňuje žiakovi vyjadriť svoje myšlienkové koncepty, predstavy, fantáziu, skúsenosti a pocity. V obsahovom štandarde sa vyskytujú pojmy zvýraznené tučným písmom (boldom). Ide o také pojmy, ktoré si žiak osvojuje tak, aby rozumel ich významu, vedel ich primerane veku a potenciálu vysvetliť a používal ich správne v kontexte učiva. Požadovanú úroveň

zvládnutia týchto pojmov špecifikuje výkonový štandard. Pre pojmy označené boldom platí, že sa neočakáva výlučne reprodukcia formálnych definícií, ale ich funkčné porozumenie a používanie.

Komponenty vyučovacieho predmetu

Štruktúru vyučovacieho predmetu výtvarná výchova tvoria 3 komponenty: výtvarný jazyk a komunikácia, umenie a vizuálna kultúra, tvorivá osobnosť. Jednotlivé komponenty sa delia na výkonové a obsahové štandardy, ktoré tvoria dynamický celok. Vzájomne sa prekrývajú, rozvíjajú a dopĺňajú. Sú formulované tak, aby zmysluplne gradovali v cykloch vzhľadom na funkčnosť vzťahov medzi cieľmi, výkonmi a obsahmi. ***Komponent výtvarný jazyk a komunikácia*** je zameraný na spoznávanie a používanie jednotlivých výtvarných vyjadrovacích prvkov (bod, línia, farba, tvar, škvrna, priestor, plocha, objem, textúra, svetlo, záber) a kompozičných princípov (rovnováha, pohyb, rytmus, symetria, dôraz, kontrast, jednota, variácie/rozmanitosť, proporcie, sekvencia, čas), prostredníctvom ktorých žiak vyjadruje svoje predstavy, fantáziu, myšlienky, skúsenosti a pocity. Oboznamovanie sa s nimi prebieha prostredníctvom vlastnej tvorby žiaka, ale aj skúmaním a analyzovaním tvorby iných, vrátane kritického hodnotenia produktov vytvorených AI. Dôležitou súčasťou komponentu výtvarný jazyk a komunikácia je osvojovanie si tvorivých postupov a ich kombinácií, techník (napr. kresby, maľby, grafiky a priestorového vytvárania), návykov potrebných pre prácu s nástrojmi, materiálmi, médiami a technológiami, vrátane experimentovania s nimi. Neoddeliteľnou súčasťou tohto komponentu je tiež overenie komunikačných účinkov na prijímateľa, získanie spätnej väzby na proces a výsledky tvorby aj rozvoj interpretačnej zložky. Jednotlivé obsahy a výkony gradujú spôsobilosti žiaka od spoznávania výtvarného jazyka po jeho cieľavedomé používanie. ***Komponent umenie a vizuálna kultúra*** zabezpečuje, aby sa žiak prostredníctvom tvorivej interpretácie dokázal orientovať vo svete umenia, ako aj prepájať ho s každodenným životom. Komponent pracuje s celou škálou podnetov výtvarného umenia ako je maľba, kresba, grafika, socha, objekt, inštalácia, fotografia, multimédiá, performancia, tiež architektúra, urbanizmus, dizajn, aplikované umenie, film, scénografia, AI generovaný obsah. Zahŕňa tiež ľudové umenie, umenie subkultúr, minorít, Art Brut a pod. Pestrosť podnetov z diel slovenských umelcov a umelkýň, ako aj zahraničných – európskych a mimoeurópskych vedie k vnímaniu rozmanitosti umeleckých prejavov. Tradičné a elektronické podnety z vizuálnej kultúry (napr. reklama, svet značiek, piktogramov,

bannerov, billboardov) spájajú komponent s aktuálnym spoločenským prostredím. Vytvára sa tým priestor na rozvoj spôsobilosti kriticky čítať obrazy, tiež schopnosti odhaľovať deepfake, ako aj rôzne formy manipulácie. Komponent dáva priestor aj možnosti neformálneho vzdelávania formou návštevy galérií, múzeí, v prípade možnosti divadla a iných inštitúcií, ako aj absolvovaním ich vzdelávacích aktivít. Aktívne osvojovanie najrozmanitejších kultúrnych a umeleckých hodnôt vedie žiaka k ich rešpektovaniu a oceňovaniu. Rovnako ho motivuje k celoživotnému záujmu o umelecké a kultúrne dianie. ***Komponent tvorivá osobnosť*** upriamuje pozornosť na sociálny a osobnostný rozvoj žiaka. Na dosahovanie cieľov a plnenie výkonových štandardov využíva obsahy aj z iných komponentov, pretože oblasť postojov, hodnôt, emócií a pocitov nie je možné oddeľovať od samotnej tvorby, komunikácie, ani od vnímania a interpretovania podnetov z umenia a vizuálnej kultúry. Prostredníctvom tvorby – uplatňovaním subjektivity, vyjadrením emócií a pocitov, reflexiou tvorby, ako aj schopnosťou prezentovať jej výsledky, sa rozvíjajú aj mäkké zručnosti žiaka a nachádzajú odpovede na otázky svojej osobnostnej i skupinovej identity. Pri výtvarných projektoch sa učí definovať vlastné ciele a hľadať vhodné stratégie na ich dosiahnutie. Rozvíja sa jeho schopnosť plánovať, organizovať, realizovať a hodnotiť. Prepojením mentálnych operácií (predstavy, fantázie, nápady) s objavovaním ich formálneho vyjadrenia (obrazom, tvarom) a technickou realizáciou (tvorba artefaktu) sa rozvíja tvorivosť a komplexnosť vyjadrovania, uplatňujú sa postupy na posilnenie odolnosti voči tlaku na instantné riešenia (AI generovaný obsah). Dôraz na vlastné riešenia žiaka rozvíja autentickosť osobnosti a jeho tvorivé sebavedomie.

Ciele vyučovacieho predmetu

- Samostatne a tvorivo rozvíjať svoje spôsobilosti v oblasti umenia a vizuálnej kultúry.
- Vyjadriť prostredníctvom vizuálneho jazyka svoje myšlienky, predstavy, fantáziu, pocity a vzťahy medzi nimi.
- Cieľavedome používať vizuálne médiá, nástroje, techniky a technológie na sebarealizáciu a komunikáciu.
- Samostatne, kriticky a tvorivo pracovať s vizuálnymi informáciami a rozumieť ich dôležitosti.
- Interpretovať podnety z umenia a vizuálnej kultúry a rešpektovať kultúrnu rozmanitosť.
- Reflektovať, prezentovať a hodnotiť tvorbu v oblasti výtvarného umenia a vizuálnej kultúry.

- Zdôvodniť význam realizácie a verejnej prezentácie, sprostredkovania a uchovávania výsledkov umeleckej tvorby.
- Rešpektovať a používať základné princípy etických zásad, autorských práv a licencií.
- Vyjadriť súvislosť medzi tvorbou a spoločenským, kultúrnym a historickým kontextom.
- Vysvetliť vplyv umenia a kultúry na utváranie hodnôt a postojov jednotlivca a spoločnosti.

Hlavným cieľom 1. cyklu je, aby si žiak osvojil, v nadväznosti na detský výtvarný prejav, základné výtvarné vyjadrovacie prostriedky a prvky výtvarného jazyka. Spolu so získavaním skúseností s nástrojmi, materiálmi a technológiami sa žiak učí vyjadrovať vlastné predstavy, fantázie, myšlienky, skúsenosti, pocity a emócie. Prostredníctvom tvorby a umenia spoznáva okolitý svet a rozvíja sa jeho zmyslová citlivosť, zručnosti a sebapoznanie. Spracovávaním podnetov z umenia, tradičného ľudového umenia a vizuálnej kultúry sa učí vnímať rozmanitosť prejavov myslenia, videnia a cítenia ľudí.

Ciele vzdelávania predmetu Výtvarná výchova pre 1. cyklus

1. Rozpoznať výtvarné vyjadrovacie prostriedky a využívať ich pri uplatňovaní základných kompozičných princípov.
2. Vyjadriť sa prostredníctvom výtvarných vyjadrovacích prostriedkov a ich kombináciou.
3. Použiť nástroje, materiály, technológie, médiá a postupy pri tvorivej činnosti.
4. Experimentovať s nástrojmi a materiálmi.
5. Tvorivo interpretovať umelecké diela a podnety z umenia a vizuálnej kultúry.
6. Výtvarne reagovať na rozdielne pocity a emócie.
7. Reflektovať proces tvorby a jej výsledky, rešpektovať prácu druhých a rozmanitosť prežívania.

Komponent				
Výtvarný jazyk a komunikácia		**1.ročník**	**2. ročník**	**3. ročník**
	Ciele	1. Rozpoznať výtvarné vyjadrovacie prostriedky a využívať ich pri uplatňovaní základných kompozičných princípov. 3. Čiastočne použiť nástroje, materiály, technológie, médiá a postupy pri tvorivej činnosti.	4. Čiastočne experimentovať s nástrojmi a materiálmi.	3. Použiť nástroje, materiály, technológie, médiá a postupy pri tvorivej činnosti. 4. Experimentovať s nástrojmi a materiálmi.
	Výkonový štandard	**Žiak vie/dokáže:** Rozlíšiť a použiť vybrané výtvarné vyjadrovacie prvky a kompozičné princípy.	**Žiak vie/dokáže:** Prostredníctvom hravého experimentovania rozvíjať fantáziu a objavovať možnosti použitia nástrojov, materiálov, techník, technológií, postupov.	**Žiak vie/dokáže:** Identifikovať dostupné digitálne zariadenia na tvorbu digitálneho obsahu.
	Obsahový štandard	− **výtvarné vyjadrovacie prostriedky – prvky a kompozičné princípy**, ich vlastnosti a kombinácie; − tvorenie prostredníctvom rôznych **nástrojov, materiálov, technológií a postupov** – **kresba, maľba, grafika, modelovanie, priestorová tvorba, pohybová expresia** a experimentovanie s nimi;	− **výtvarné aktivity v interiéri a exteriéri, aj v prírode**; − tvorenie **dočasných a procesuálnych prác;** − **výtvarné asociácie** na rôzne **zmyslové podnety;**	− výtvarné laborovanie s postupmi vybraných **ľudových tradičných remesiel.** − rozlišovanie **digitálnych zariadení** a typov **digitálneho, AI generovaného obsahu.**

Komponent				
Umenie a vizuálna kultúra	**Ciele**	**1.ročník**	**2. ročník**	**3. ročník**
		2. Vyjadriť sa prostredníctvom výtvarných vyjadrovacích prostriedkov a ich kombináciou.	5. Čiastočne tvorivo interpretovať umelecké diela a podnety z umenia a vizuálnej kultúry.	5. Tvorivo interpretovať umelecké diela a podnety z umenia a vizuálnej kultúry. 3. Použiť nástroje, materiály, technológie, médiá a postupy pri tvorivej činnosti.
	Výkonový štandard	**Žiak vie/dokáže:** Čiastočne identifikovať kultúrnu rozmanitosť a jej prejavy. Čiastočne opísať proces vzniku vlastného výtvarného artefaktu.	**Žiak vie/dokáže:** Tvorivo interpretovať diela a opísať podnety z umenia. Vyjadriť pocity a zážitky z návštevy kultúrnej inštitúcie z obce a regiónu.	**Žiak vie/dokáže:** Identifikovať kultúrnu rozmanitosť a jej prejavy. Opísať diela niekoľkých predstaviteľov výtvarného umenia Opísať proces vzniku vlastného výtvarného artefaktu.
	Obsahový štandard	− objavovanie a porovnanie základných výtvarných vyjadrovacích prostriedkov: **čiara**, **škvrna, tvar, farba, plocha** a kompozičných princípov**: rytmus, symetria, farebný a tvarový kontrast** v dielach zahraničných a slovenských umelkýň a umelcov;	− vizuálna symbolika z dôležitých oblastí života; − návšteva múzea, pamiatky, sakrálnej stavby, výstavy, ateliéru vrátane ich virtuálnych alternatív;	− objavovanie spôsobov prezentovania umeleckých diel a artefaktov vizuálnej kultúry a pátranie po dôvodoch ich prezentácie; − uvedomenie si existencie AI generovaných obrázkov alebo videí; − reklama v rôznom prostredí. − vizuálne obrazné vyjadrovanie námetov a tém z umenia a kultúry;
Komponent				
Tvorivá osobnosť	**Ciele**	**1.ročník**	**2. ročník**	**3. ročník**
		6. Výtvarne reagovať na rozdielne pocity a emócie.	7. Čiastočne reflektovať proces tvorby a jej výsledky, rešpektovať prácu druhých a rozmanitosť prežívania.	7. Reflektovať proces tvorby a jej výsledky, rešpektovať prácu druhých a rozmanitosť prežívania.

	Výkonový štandard	**Žiak vie/dokáže:** Výtvarne reagovať na emócie a pocity.	**Žiak vie/dokáže:** Reflektovať vlastnú výtvarnú tvorbu.	**Žiak vie/dokáže:** Počas tvorivého procesu pracovať v skupine
	Obsahový štandard	− vyjadrenia pocitov a emócií v umení a vizuálnej kultúre;	− základné postupy reflexie pri tvorbe a vnímaní umeleckého diela.	− tvorba výtvarného portfólia; − tvorenie kolektívnych prác;